

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอนาคตอีกประมาณ 20 ปีข้างหน้าทั้งจำนวนและสัดส่วนประชากรสูงอายุของไทยจะเพิ่มขึ้นเท่าตัวคือ จากประมาณ 6.5 ล้านในปัจจุบัน เป็น 14 ล้านในอีก 21 ปีข้างหน้า สัดส่วนประชากรสูงอายุก็เพิ่มเท่าตัวเช่นกันจากประมาณร้อยละ 10 ในปัจจุบันเป็นร้อยละ 20 ข้อมูลนี้แสดงถึงอัตราความเร็วของการสูงอายุของประชากรไทยที่เร็วที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง การที่สัดส่วนและจำนวนของประชากรสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ย่อมหมายถึงปัญหาและผลกระทบทั้งต่อกลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มประชากรในช่วงวัยอื่นที่มีมากขึ้นในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการแพทย์ สาธารณสุข หรือสวัสดิการสังคม นอกจากนั้นยังมีผลต่อการปรับเปลี่ยนสถานภาพและบทบาทใหม่ของผู้สูงอายุในสังคมด้วย เช่น การหยุดทำงานและขาดรายได้ ความรู้สึกท้อแท้ ความเหงา ความกังวล ที่ถือว่าตนอยู่ในภาวะบั้นปลายชีวิตและผลกระทบต่อผู้สูงอายุที่เป็นเพศหญิงในด้านภาวะการพึ่งพา สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่กลุ่มผู้สูงอายุต้องเผชิญ ปัญหาดังกล่าวนอกจากจะกระทบโดยตรงต่อผู้สูงอายุเองแล้ว ยังกระทบต่อประเทศชาติโดยรวมด้วย

ผลกระทบประการแรก คือ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางประชากร การปรับปรุงทางด้านการแพทย์และสาธารณสุข ทำให้มาตรฐานความเป็นอยู่ของประชากรดีขึ้น อัตราการตายของทุกกลุ่มอายุลดลง ความยืนยาวของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น นอกจากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนและสัดส่วนประชากรสูงอายุแล้ว จำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุที่มีอายุมาก (80 ปีขึ้นไป) ก็เพิ่มขึ้น การเพิ่มจำนวนประชากรสูงอายุก็หมายถึงการเพิ่มความต้องการบริการสุขภาพและการดูแลเพิ่มขึ้นด้วย จากการเพิ่มขึ้นของประชากรเหล่านี้ส่วนหนึ่งก็เป็นผลมาจากการส่งเสริมให้ประชาชนดูแลสุขภาพกันมากขึ้น รัฐจึงได้มีนโยบายเมืองไทยแข็งแรง ในปีพ.ศ. 2547 ที่เน้นการพัฒนาคนใน 4 มิติ ได้แก่ มิติทางกาย (Physical Health) มิติทางใจ (Mental Health) มิติทางสติปัญญา/จิตวิญญาณ (Spiritual Health) และมิติทางสังคม (Social Health) โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คือ ในมิติทางกาย ที่ให้คนไทยมีอายุขัยเฉลี่ยยืนยาวพร้อมสุขภาพที่แข็งแรง และมิติทางใจ ที่ให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว จากนโยบายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการส่งเสริมให้ประชาชนดูแลสุขภาพกันมากขึ้น ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นและมีอายุยืนยาวขึ้น

ผลกระทบประการที่สอง คือ ระดับความเป็นเมืองที่เพิ่มขึ้นสะท้อนว่ามีการย้ายถิ่นของคนหนุ่มสาวจากชนบทมาสู่เมือง ประเด็นที่พูดกันอย่างกว้างขวางคือ การที่ประเทศไทยเปลี่ยนเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ และมีการกระจายของความเจริญที่ไม่ทั่วถึง ประกอบกับความสะดวกรวดเร็วด้านการคมนาคมขนส่งที่ดีขึ้น ทำให้คนชนบทย้ายถิ่นเข้าเมืองเพื่อหางานทำ บิดามารดาถูกทิ้งให้อยู่ข้างหลังและต้องอยู่กันตามลำพัง

ผลกระทบประการที่สาม การมีประชากรสูงอายุมากขึ้นนอกจากทำให้เกิดปัญหาในครอบครัวและชุมชนแล้ว ยังทำให้สังคมต้องมีภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลและเกื้อหนุนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น นอกจากนั้นยังทำให้การลงทุนใหม่ทำได้ยากขึ้น พฤติกรรมการบริโภคและการใช้จ่ายของปัจเจกบุคคลจะเปลี่ยนแปลงตามวัย ผู้บริโภคอาจบริโภคอาหารน้อยลงแต่จะบริโภคบริการหรือการใช้จ่ายการรักษาพยาบาลเพิ่มขึ้น ไม่สามารถมีการออมเงินได้เหมือนเมื่ออยู่ในวัยหนุ่มสาว สังคมโดยรวมก็ต้องมีการจัดระบบการประกันทางเศรษฐกิจและสวัสดิการด้านต่าง ๆ ต้องใช้เงินมาก ทำให้การดึงแหล่งเงินเพื่อลงทุนหรือขยายการเติบโตทางเศรษฐกิจอาจมีอุปสรรค

จากปัญหาการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุ ทำให้หน่วยงานภาครัฐ กระทรวงต่าง ๆ ได้เล็งเห็นถึงปัญหาและสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้า ทำให้มีการกำหนดมาตรการในการวางแผนเพื่อรองรับการเพิ่มของจำนวนผู้สูงอายุ สังเกตได้จากการดำเนินการทางด้านกฎหมาย นโยบาย และแผนงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น ในพ.ศ. 2496 สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดนโยบายที่สำคัญว่า “การจัดสวัสดิการทุกรูปแบบ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครองและการดูแลให้มีความสุข ไม่ต้องเร่ร่อน ถูกทอดทิ้งให้หัวาเหว่ รวมทั้งให้มีการเสริมสร้างทัศนคติ และพัฒนาค่านิยมของเยาวชนเพื่อให้เกิดความกตัญญูต่อบุพการี” หรือการกำหนดแผนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2525-2544) ที่ยึดแนวคิดพื้นฐานในการจัดทำแผนที่ว่า “ผู้สูงอายุได้ทำประโยชน์แก่สังคมในฐานะ “ผู้ให้” มากกว่าครั้งชีวิตแล้ว ควรได้รับการตอบสนองในฐานะ “ผู้รับ” จากสังคม และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุยังคงบทบาทการมีส่วนร่วมในสังคม แผนฉบับนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยได้ริเริ่มมีมาตรการด้านนโยบายและแผนด้านผู้สูงอายุอย่างชัดเจน โดยมุ่งหวังให้แผนเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมสนับสนุน คุ้มครองและกำหนดแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อผู้สูงอายุอย่างเป็นองค์รวม โดยให้ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง แต่แผนฉบับนี้ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการปฏิบัติ เช่น การแปลงไปสู่การปฏิบัติ ความไม่ต่อเนื่องของการดำเนินงานตามแผนโครงการด้านผู้สูงอายุ ความจำกัดของบุคลากร/ทรัพยากร และงบประมาณในการดำเนินงานฯลฯ ทำให้มีการจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ขึ้นมาเพื่อแก้ไข ปรับปรุงประเด็นปัญหา และข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.

2545-2564) เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2545 หลังจากนั้นก็ได้มีการดำเนินงานด้านมาตรการ นโยบาย และแผนงานด้านผู้สูงอายุขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันนี้

จะเห็นได้ว่าแม้มีการวางแผน นโยบาย มาตรการหรือแผนงานที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ค่อนข้างดีแล้ว แต่ในทางปฏิบัติทำได้ค่อนข้างยาก ถึงแม้ว่าจะมีคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ (กสผ.) (โอนมาอยู่ภายใต้ภารกิจของสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตามพระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545) เข้ามาทำหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง แต่เนื่องจากการทำงานของสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ยังเป็นการทำงานของกระทรวงใหม่ที่เพิ่งจัดตั้ง จึงทำให้การทำงานมีข้อจำกัดอยู่พอสมควร นอกจากนี้นโยบาย/แผนงานบางฉบับยังขาดกฎหมายหลักที่จะออกมารองรับหรือสนับสนุน สังเกตได้จากตัวกฎหมาย นโยบาย/มาตรการต่าง ๆ เช่น รัฐธรรมนูญไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 54 มีข้อบัญญัติว่า “บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” และมาตรา 80 ระบุว่า “รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย ส่งเสริมและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้” แต่จนถึงปัจจุบันนี้ก็ยังไม่มีกฎหมายลูกของข้อบัญญัตินี้ออกมาสนับสนุนรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ทำให้ประเทศไทยยังไม่มีสวัสดิการด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุเป็นข้อกำหนดที่ชัดเจน มีผู้สูงอายุเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ได้รับสวัสดิการทางด้านนี้ เช่น ผู้สูงอายุที่เคยรับราชการหรือทำงานในรัฐวิสาหกิจ ผู้สูงอายุที่ยากจน ถูกทอดทิ้ง ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู สืบเนื่องจากรัฐบาลโดยกรมประชาสงเคราะห์ได้มีโครงการจัดสวัสดิการจ่ายเบี้ยยังชีพรายเดือนแก่ผู้สูงอายุที่ยากจน ถูกทอดทิ้ง ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู เดือนละ 300 บาทต่อคน นับว่าเป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุที่ยากจนค่อนข้างสูง แต่ก็ยังมีผู้สูงอายุบางส่วนที่ยังเข้าไม่ถึงสวัสดิการส่วนนี้ เช่น ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตชนบท หรือในเมืองบางพื้นที่ ส่งผลให้เห็นถึงความไม่เสมอภาค ความไม่เท่าเทียม และความไม่ทั่วถึงของสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับ หรือจากการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ของสำนักประกันสังคมที่ดำเนินงานประกันสังคมกรณีชราภาพ ตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2541 ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2537

โดยได้กำหนดให้จัดเก็บเงินสมทบจากนายจ้าง ลูกจ้าง และรัฐบาลเพื่อการจ่ายประโยชน์ทดแทน ในกรณีชราภาพ ในอัตราฝ่ายละ 3% ของค่าจ้าง โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขไว้ 2 ประการคือ อายุที่มีสิทธิได้รับเงินบำเหน็จ/บำนาญ ชราภาพ 55 ปีและไม่ได้ทำงานอีกต่อไป มีระยะเวลาการจ่ายเงินสมทบ 180 เดือนไม่ว่าระยะเวลานั้นจะติดต่อกันหรือไม่ก็ตาม นับตั้งแต่ เริ่มดำเนินการประกันสังคม กรณีชราภาพในปี 2542 เป็นต้นมาสำนักงานประกันสังคมได้จ่าย ประโยชน์ทดแทน เฉพาะกรณีบำเหน็จชราภาพเท่านั้น ส่วนประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพนั้นจะ เริ่มจ่ายในปี 2557 ซึ่งเป็นปีแรกที่ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบครบ 15 ปีตามเงื่อนไขการจ่าย ประโยชน์ทดแทนกรณีบำนาญชราภาพ ฉะนั้นหากผู้ชราภาพคนใดไม่เคยได้เงินสมทบนี้หรือไม่ได้ เป็นผู้ประกันตน เพราะไม่ได้อยู่ในฐานะลูกจ้างหรือทำงานส่วนตัว เช่น ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย ฯลฯ ก็ไม่ได้รับเงินช่วยเหลือจากเงินกรณีชราภาพนี้ แสดงให้เห็นว่าสวัสดิการทางด้านนี้ ยังไม่ครอบคลุมกับจำนวนประชาชนที่เป็นผู้สูงอายุทั้งหมด จากนโยบาย/มาตรการและแผนงานที่ เกี่ยวกับผู้สูงอายุสะท้อนให้เห็นว่า หลักการดีแต่ในทางปฏิบัติค่อนข้างจะมีปัญหาหรือนำมาปฏิบัติ ได้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร (อภิญญา เวชยชัย และคณะ, 2547, น. 4-5) กล่าวได้ว่าในทาง ปฏิบัติแล้วการนำนโยบายและแผนงานต่าง ๆ เหล่านั้นมาสู่การปฏิบัติทำได้ค่อนข้างยาก เนื่องจาก ต้องประสบปัญหาในหลาย ๆ ด้าน เช่น

1. นโยบาย/แผนงาน มีเนื้อหาสาระไม่ชัดเจนทำให้ผู้ที่จะนำมาปฏิบัติเกิดความสับสน ไม่เข้าใจเป้าหมายที่ชัดเจนของนโยบาย/แผนงานเหล่านั้น ทำให้เมื่อนำมาปฏิบัติแล้วไม่ประสบ ความสำเร็จ
2. การนำนโยบาย/แผนงานต่าง ๆ เหล่านั้นมาสู่การปฏิบัติทำได้ค่อนข้างยาก เนื่องจาก ต้องประสบปัญหาในหลาย ๆ ด้าน เช่น ปัญหาในด้านการบริหารจัดการที่เน้นโครงสร้างของระบบ ราชการเป็นหลัก ปัญหาบุคลากรที่มีอยู่ยังขาดความรู้ความสามารถเฉพาะด้านผู้สูงอายุ ทำให้งาน ที่ได้ไม่มีคุณภาพ
3. การจัดสวัสดิการของประเทศไทยยังเน้นอยู่ที่รูปแบบการจัดที่รัฐเป็นหลัก (Institution Model) ความรับผิดชอบต่าง ๆ อยู่ในความดูแลของรัฐ ทำให้รัฐเข้าไปแทรกแซงหรือทำหน้าที่ดูแล เฉพาะกลุ่มผู้ประสบปัญหาหรือด้อยโอกาสทางสังคมที่ไม่อาจทำหน้าที่ได้ตามปกติ บริการของรัฐ จึงเน้นการช่วยเหลือเฉพาะหน้า บรรเทาทุกข์ชั่วคราว หรือที่นักวิชาการบางท่านเรียกว่าเป็นการ ดูแลในลักษณะของการเก็บตก บริการที่รัฐจัดจึงไม่มุ่งเน้นแก้ไขปัญหาระบบหรือเชิงโครงสร้าง แต่มุ่งแก้ปัญหเฉพาะหน้าของปัจเจกบุคคล ไม่มุ่งให้ประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายสามารถพึ่งพา ตนเองได้ในระยะยาวหรือมีความยั่งยืนได้ ลักษณะบริการที่รัฐจัดเป็นหลัก เช่น การให้เงินสงเคราะห์ ประเภทต่าง ๆ การแจกสิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภค และการจัดบริการสวัสดิการสังคมต่าง ๆ ใน

สถาบันต่าง ๆ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล เป็นต้น จากผลการศึกษาทางด้านการจัดสวัสดิการสังคมของรัฐจะเห็นได้ว่าบริการสวัสดิการสังคมที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะบริการที่เป็นความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ เช่น บริการด้านสุขภาพ การศึกษา การมีงานทำ มีที่อยู่อาศัย ฯลฯ บริการสาธารณสุขโรค และการคมนาคม บริการด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ฯลฯ บริการด้านการประกันสังคม ที่จัดให้แก่กลุ่มแรงงานในสถาบันหรือบริการเชิงสงเคราะห์ที่จัดให้แก่ผู้ด้อยโอกาส ฯลฯ ล้วนเป็นบริการที่จัดให้แก่ประชาชนทั่วไปโดยรัฐเป็นศูนย์กลาง ในรูปแบบสถาบันของรัฐที่บุคลากรของรัฐเป็นเจ้าของหลัก เนื่องจากภาครัฐมีความเข้าใจด้านทรัพยากรสูงทั้งบุคลากรงบประมาณ ทรัพยากร พื้นที่ดำเนินการและต้นทุนความรู้เดิมในการบริหารจัดการ แต่อย่างไรก็ตามแม้การจัดการโดยภาครัฐจะมีหลายด้าน แต่ก็มักจะใช้แนวทางการดำเนินการและการวางแผนที่มาจากส่วนกลางเป็นหลัก

4. ขาดการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ และคนในชุมชนระดับต่าง ๆ ได้ก่อผลต่อสถานการณ์การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในปัจจุบัน เช่น

- การจัดสวัสดิการไม่ทั่วถึงและเป็นธรรมให้ความสำคัญกับบางส่วนและละเลยบางส่วน
- แนวทางการจัดสวัสดิการไม่สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของประชาชน
- การจัดบริการในรูปแบบการให้การสงเคราะห์ที่รายบุคคล โดยผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติ (Means Test) บุคคลว่ามีคุณสมบัติควรได้รับการช่วยเหลือหรือไม่ เพียงไร การกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการดังกล่าวเป็นการเน้นบริการเชิงสงเคราะห์ ซึ่งไม่ทันการ ไม่ทันต่อปัญหาและความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นพลวัตร

5. ความจำกัดด้านทรัพยากรทำให้ความช่วยเหลือไม่เพียงพอกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ ไม่สามารถจะช่วยให้เขาสามารถพึ่งตนเองในระยะยาวได้ ตรงข้ามอาจส่งผลให้เกิดความคิดพึ่งพิงรัฐมากเกินไป จนอ่อนแอต่อการสู้กับปัญหาด้วยตนเอง บริการรูปแบบนี้จึงมีข้อจำกัดและมีผลกระทบตามมาที่อาจคาดไม่ถึงในระยะยาวได้

“ชุมชน” เป็นองค์กรหนึ่งที่มีสำคัญ ที่จะสามารถทำให้เกิดการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุให้แก่สมาชิกภายในชุมชนได้ การที่ชุมชนมีสวัสดิการเป็นของตนเองจะส่งผลให้ชุมชนมีการอยู่ดีกินดี มีเศรษฐกิจที่ดี มีความสามารถในการบริหารจัดการที่ดี ก็จะทำให้สังคมส่วนรวมเข้มแข็งเพราะมีฐานล่างและรากฐานที่มั่นคงแข็งแรง เมื่อสังคมเกิดความเข้มแข็งก็ย่อมส่งผลให้ประเทศชาติเกิดการพัฒนาไปด้วย จะเห็นได้ว่า รัฐก็ได้พยายามส่งเสริมให้ชุมชนได้รู้จักจัดสรรสวัสดิการภายในชุมชน โดยในปี พ.ศ. 2543 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้ให้ความสำคัญกับการจัด

และดูแลด้านสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน โดยจัดสรรงบประมาณ 80 ล้านบาท (เป็นส่วนหนึ่งของโครงการเสริมสร้างการแก้ไขปัญหาคนจนในเมืองในภาวะวิกฤติ) เพื่อสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงหน่วยงานในท้องถิ่นเพื่อพัฒนากระบวนการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุให้ยั่งยืน โดยการสนับสนุนงบประมาณจังหวัดละไม่เกิน 1 ล้านบาท เป้าหมายของโครงการนี้เพื่อต้องการให้ผู้สูงอายุในแต่ละจังหวัดได้นำเงิน 1 ล้านบาทมาเป็นเครื่องมือในการก่อให้เกิดกระบวนการ “จัดระบบสวัสดิการผู้สูงอายุระดับจังหวัด” โดยเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้สูงอายุด้วยกันเอง และผู้สูงอายุกับองค์กรชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ กองทุนสวัสดิการต่าง ๆ ที่แต่ละหน่วยงานต่างดำเนินการให้เป็นหนึ่งเดียวทั้งระบบ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้สูงอายุที่ยากไร้ได้รับการดูแล และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นการสนับสนุนให้ลูกหลานได้มีโอกาสดูแลบุพการีของตนเองให้มีความเป็นอยู่ที่อบอุ่น และเพื่อธำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรี คุณค่า ภูมิปัญญาของบุพการี ผลที่ได้รับจากโครงการสวัสดิการผู้สูงอายุมีดังนี้

1. ผลเชิงคุณภาพ

- สามารถเชื่อมโยงกลุ่มผู้สูงอายุต่าง ๆ ในจังหวัดเข้ามาร่วมกันพัฒนาขบวนการผู้สูงอายุในจังหวัดร่วมกัน เป็นเจ้าของเงิน 1 ล้านบาทร่วมกัน
- เกิดกองทุนหมุนเวียนต่อเนื่อง ซึ่งผลกำไรส่วนหนึ่งจะนำไปใช้จัดสวัสดิการผู้ยากไร้ การทำกิจกรรมพัฒนาและค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการร่วมกัน
- กองทุนนี้จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมโยงทั้งผู้สูงอายุ และหน่วยงานให้เข้ามาทำงานร่วมกันมากยิ่งขึ้น โดยผู้สูงอายุจะมีพลังร่วมในการกำหนดแนวทางที่ผู้สูงอายุต้องการจากหน่วยงานได้มากขึ้น นำไปสู่การประสานงบประมาณ และการทำงานของหน่วยงานให้ไปสู่แนวที่ผู้สูงอายุร่วมกันกำหนดได้มากขึ้น เปลี่ยนจากผู้รับเป็นผู้มีส่วนร่วมสำคัญในการกำหนดการพัฒนา
- การเปลี่ยนภาพลักษณ์ความสำคัญและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ จากผู้รับความช่วยเหลือ มาเป็นผู้มีภูมิปัญญา ผู้รู้ ผู้ที่พึ่งพาของชุมชน

2. ผลเชิงปริมาณ

ปัจจุบันผู้สูงอายุทุกจังหวัดได้เบิกจ่ายเงินเพื่อนำไปดำเนินงานตามโครงการแล้ว ทั้ง 76 จังหวัด รวมเป็นเงิน 65.63 ล้านบาท ก่อให้เกิดผลการดำเนินงานในเชิงปริมาณที่น่าสนใจหลายประการ คือ

- ผู้สูงอายุทั่วประเทศได้รับจัดสรรเงินสวัสดิการในรูปเบี้ยยังชีพ ซึ่งไม่ทับซ้อนกับผู้สูงอายุที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการดูแล จำนวน 2,110 คน ๆ ละ 3,600 บาท ต่อปี (เฉลี่ยเดือนละ 300 บาท) รวมจำนวนเงิน 7,596,000 บาท

- มีเครือข่ายผู้สูงอายุ/ชุมชนผู้สูงอายุ และองค์กรชุมชนเข้าร่วมบริหารกองทุนรวมทุกจังหวัด จำนวน 7,600 คน เงินค่าบริหาร 7,600,000 บาท
- ได้ใช้เงินหมุนเวียนเพื่อให้ผู้สูงอายุและลูกหลานนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเอง 18,957 คน จำนวนเงิน 56,871,000 บาท (เฉลี่ยครอบครัวละ 4 คน ประมาณ 75,828 คน)
- ก่อให้เกิดมิติใหม่ของการพัฒนาโดยเครือข่ายผู้สูงอายุระดับจังหวัด 5 จังหวัดในภาคใต้ ได้แปลงทรัพย์สินเป็นทุน โดยการนำเอาเงินไปซื้อสวน ทำให้มีทรัพย์สินเป็นที่ดินสวนยางสวนปาล์ม จำนวน 84 ไร่ (จังหวัดนราธิวาส 28 ไร่ จังหวัดยะลา 21 ไร่ จังหวัดสตูล 16 ไร่ จังหวัดกระบี่ 20 ไร่ และจังหวัดนครศรีธรรมราช 23 ไร่) จำนวนเงิน 3,933,000 บาท

โดยสรุปผู้รับประโยชน์จากโครงการโดยตรง จำนวน 28,667 คน และมีผู้สูงอายุเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมจำนวน 104,495 คน ซึ่งการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุผ่านกระบวนการกองทุนดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และแนวทางการพัฒนาสังคมในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ชุมชนและประชาชนเป็นหลัก และปฏิรูประบบการทำงานของรัฐบาล ให้เข้าสู่แนวทางของชุมชนและประชาชนให้มากที่สุด

เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการรื้อปรับสวัสดิการของรัฐเพียงฝ่ายเดียว การจัดสวัสดิการที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการของตนเองจึงมีความสำคัญเพราะจะทำให้ชุมชนรู้จักช่วยเหลือตนเอง รู้ถึงความต้องการของตนเองทำให้เมื่อจัดสวัสดิการสามารถตอบสนองกับกลุ่มเป้าหมายได้ตรงกับความต้องการที่แท้จริง นอกจากนี้ยังทำให้ชุมชนลดการพึ่งพิงจากรัฐได้อีกด้วย ทำให้รัฐไม่ต้องแบกรับภาระในส่วนนี้มากเกินไป และเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ในส่วนของยุทธศาสตร์ที่ 1 ในด้านการเตรียมความเข้าใจประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพในมาตรการที่ 3 และเพื่อความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล (พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร) ที่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ เตรียมความพร้อมให้แก่สังคมผู้สูงอายุ และแผนบริหารราชการแผ่นดินระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2548-2551) ที่ได้กำหนดกลยุทธ์หลักการเตรียมความพร้อมสู่สังคมผู้สูงอายุ รวมทั้งเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 หมวดที่ 1 ที่กล่าวถึงการวางแผนการจัดสวัสดิการสังคม ให้คำนึงถึงผู้รับบริการสวัสดิการสังคมกำหนดสาขา ลักษณะหรือรูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการสังคม การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนา และองค์กรอื่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม และให้เป็นไปตามมาตรฐานที่คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติกำหนด นอกจากนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าเพื่อเป็นการสอดคล้องกับแนวคิดการจัดสวัสดิการโดยชุมชนที่มีแนวคิดว่าการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุไม่ควรจะเป็นหน้าที่ของรัฐเท่านั้น แต่ควรคำนึงถึง

ผู้สูงอายุเป็นหลัก โดยให้ลูกหลานเข้ามามีส่วนร่วมและคำนึงถึงศักยภาพ คุณค่า และภูมิปัญญาของคนชรา บริการที่จัดควรมีรูปแบบที่หลากหลาย มีลักษณะบูรณาการระหว่างผู้สูงอายุ ครอบครัว และชุมชนที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า เพื่อเป็นการลดภาระการพึ่งพิงรัฐมากเกินไป และเพื่อความสอดคล้องกับนโยบาย แผนงาน และแนวคิดดังกล่าว การศึกษาถึงความพร้อมของชุมชน ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจจะศึกษา

นอกจากนี้ ผู้ศึกษายังเชื่อในแนวคิดการจัดสวัสดิการแบบพหุลักษณะ (Pluralism Model) ซึ่งเน้นการจัดสวัสดิการที่คำนึงถึงความหลากหลายของความต้องการของมนุษย์ ความหลากหลายของวิธีการทำงานที่มีความผสมผสานหลาย ๆ วิธี ความหลากหลายของสหวิชาชีพและหน่วยงานองค์กร ภาคีทุกภาคส่วนที่เข้ามาร่วมกันคิด แก้ไขปัญหา บนฐานความสัมพันธ์ที่เสมอภาคแบบหุ้นส่วน (Partnership) และมีส่วนร่วมในฐานะเป็นเจ้าของภาพร่วมกัน มากกว่าการให้บริการแบบหน่วยใดหน่วยเดียวเป็นหลักดังที่เคยเป็นมา ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าการจัดสวัสดิการของประเทศไทยในปัจจุบันนี้กำลังอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนผ่านจากการจัดสวัสดิการที่รัฐเป็นหลัก มาเป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมแนวใหม่ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เข้ามาเป็นพันธมิตรเป็นหุ้นส่วนของงานสวัสดิการสังคม ทางเลือกของการจัดสวัสดิการสังคมจึงจำเป็นต้องใช้ฐานคิดฐานชีวิตมนุษย์ ฐานนโยบาย ฐานข้อมูลที่มีความหลากหลาย ฐานการวิจัยเพื่อการพัฒนาระบบและกลไกใหม่ ๆ ในการจัดสวัสดิการสังคมใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น ดังนั้นการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชนจึงมีความเหมาะสมอย่างมากในการที่จะนำมาใช้ในการจัดสวัสดิการของชุมชน รูปแบบการจัดสวัสดิการแบบพหุลักษณะ เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ สวัสดิการชุมชน สวัสดิการท้องถิ่น สวัสดิการเฉพาะกลุ่ม สวัสดิการประชาชน เป็นต้น ทั้งนี้การที่ชุมชนจะสามารถจัดสวัสดิการของตนเองได้นั้นชุมชนจะต้องเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ผู้นำและสมาชิกในชุมชนจะต้องมีศักยภาพ มีระบบการบริหารจัดการที่ดีภายในชุมชน และเป็นชุมชนที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพราะเมื่อเกิดปัญหาคนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหานั้น ๆ ได้

จากการศึกษาชุมชนเข้มแข็งในประเทศไทยก็มีหลายชุมชนที่เกิดขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาให้แก่คนในชุมชน เช่น ชุมชนคลองเปลี่ยะ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ก็เป็นชุมชนหนึ่งที่เป็นต้นแบบในการจัดกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ให้แก่คนในชุมชนซึ่งมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ คือ นายอัมพร ด่วงปาน ที่ริเริ่มจัดตั้งมาจากกองทุนฅาปนกิจของชุมชนนำดอกผลที่ได้มาก่อตั้งเป็นกองทุนสัจจะออมทรัพย์ จนปัจจุบันนี้ชุมชนคลองเปลี่ยะมีการนำดอกเบี้ยที่ได้มาจัดสรรเป็นสวัสดิการให้แก่สมาชิกที่อยู่ในชุมชนอย่างทั่วถึงตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย มีเงินหมุนเวียนในชุมชนถึง 182 ล้านบาท นับว่าเป็นชุมชนที่ประสบความสำเร็จและเป็นแบบอย่างให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ชุมชนบ้านนาหว้า ตำบลนาหว้า อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ก็เป็นชุมชนหนึ่งที่มีแบบอย่างมาจากชุมชนคลองเปลี่ยะ

มีลักษณะเป็นชุมชนเข้มแข็ง โดยสมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง มีการร่วมกันจัดการกับปัญหา มีความพร้อมเพรียงขององค์กรชาวบ้าน เกิดระบบการบริหารจัดการชุมชนที่ดี มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชนขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนโดยการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันคิดร่วมกันตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน ดังนั้นจึงทำให้ชุมชนนี้เป็นชุมชนที่ประสบความสำเร็จอย่างมากในการจัดสวัสดิการกองทุนให้แก่คนในชุมชน เริ่มแรกการจัดตั้งกองทุนเพื่อต้องการแก้ไขปัญหาความยากจนของคนในชุมชนจนกระทั่งประสบความสำเร็จ มาถึงปัจจุบันนี้มีการจัดสวัสดิการกองทุนชุมชนประมาณ 90 กองทุน หรือที่เรียกว่ากองทุนหมุนเวียนในรูปแบบของ "กองทุนสวัสดิการชุมชน" แบ่งได้เป็นกองทุนพัฒนาอาชีพ กองทุนเครื่องใช้สอยเพื่อพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต กองทุนเพื่อการศึกษา กองทุนพิธีกรรมและประเพณี กองทุนชมรมศูนย์และกลุ่ม กองทุนพิเศษและฉุกเฉิน และกองทุนฌาปนกิจและเกี่ยวกับการตาย กองทุนเหล่านี้เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย มีเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านถึง 40 กว่าล้านบาท ในกองทุนสวัสดิการชุมชนต่าง ๆ เหล่านี้ก็มีหลายกองทุนที่มีการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชนในอนาคตข้างหน้า

มูลเหตุจูงใจในการศึกษา

จากการที่ผู้ศึกษาเคยไปศึกษาดูงานที่ชุมชนนาหว้า อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ทำให้ผู้ศึกษาได้เล็งเห็นว่า ในการศึกษาความพร้อมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชนนาหว้า อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา มีปัจจัยส่งเสริมที่ทำให้เป็นชุมชนเข้มแข็งอยู่หลายปัจจัย เช่น การมีผู้นำเข้มแข็ง การมีวิธีการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ การจัดสรรผลประโยชน์จากการรวมกลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนสวัสดิการชุมชน การมีความสามารถและมีพลังในการแก้ปัญหาของผู้นำและสมาชิก ความสามัคคีและการให้ความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน และความสามารถในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนต่าง ๆ ที่รองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในอนาคต ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเลือกพื้นที่ที่จะทำการศึกษาความพร้อมของชุมชนในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ของชุมชนบ้านนาหว้า ตำบลนาหว้า อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ทศนะการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชนบ้านนาหว้า ตำบลนาหว้า อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

2. ทักษะการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชนของชุมชนบ้านนาหว้า ตำบลนาหว้า อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

3. ทักษะการเตรียมความพร้อมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชนของชุมชนบ้านนาหว้า ตำบลนาหว้า อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

หากชุมชนมีการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเข้าสู่วัยสูงอายุได้ดีแล้ว การเป็นผู้สูงอายุที่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีก็เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ในอนาคต คือ เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุแล้วถ้าเรามีการเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจแล้ว ในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะสามารถทำได้ อย่างมีศักยภาพ ไม่ว่าจะเป็นการทํากิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง การมีอารมณ์และจิตใจที่เป็นสุข มีการจัดสรรทรัพยากรไว้ล่วงหน้าในยามที่พึ่งพาตนเองไม่ได้แล้ว ก็จะทำให้ระยะเวลาในการพึ่งพาผู้อื่นลดน้อยลงไป ไม่กลายเป็นภาระของครอบครัวและผู้อื่นมากนัก การใช้ชีวิตในยามบั้นปลายชีวิตของเราก็จะมีความสุขตามสมควรแก่สภาพ การเตรียมความพร้อมก่อนที่เราจะเข้าสู่วัยสูงอายุนั้น จะเป็นการเตรียมเพื่อให้เราพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้า ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย จิตใจ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ เมื่อเรามีความพร้อมในด้านต่าง ๆ เหล่านี้ การใช้ชีวิตในช่วงบั้นปลายก็จะมีความสุข

ด้วยเหตุที่การศึกษาความพร้อมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชน มีความสำคัญมาก สำหรับชุมชนที่จะเตรียมการเพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุในอนาคต ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาความพร้อมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชนนาหว้า โดยศึกษาถึงความทักษะการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชน ทักษะการมีส่วนร่วมของชุมชน และทักษะการเตรียมความพร้อมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชน โดยจำกัดขอบเขตที่ประชากรกลุ่มอายุ 25-59 ปี ของ หมู่ที่ 1 ชุมชนบ้านนาหว้า อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา สาเหตุที่เลือกชุมชนนี้ เพราะที่ผู้ศึกษาเคยไปศึกษาดูงานแล้วเห็นว่าชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ทั้งตัวผู้นำองค์กรชาวบ้าน และศักยภาพของคณะกรรมการในการจัดสวัสดิการให้แก่ชุมชน ทำให้ชุมชนนี้ประสบความสำเร็จในหลาย ๆ ด้าน จึงส่งผลให้ผู้ศึกษาต้องการศึกษาในเขตพื้นที่แห่งนี้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาทักษะการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชนบ้านนาหว้า อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

2. เพื่อศึกษาทักษะการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชนบ้านนาหว้า อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

3. เพื่อศึกษาทักษะการเตรียมความพร้อมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชนบ้านนาหว้า อำเภอจະนะ จังหวัดสงขลา

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ศึกษาทักษะการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชน ทักษะการมีส่วนร่วม และทักษะการเตรียมความพร้อมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชน ของชุมชนบ้านนาหว้า ตำบลนาหว้า อำเภอจະนะ จังหวัดสงขลา กลุ่มประชากรที่ศึกษาได้แก่ กลุ่มประชาชนทั้งชายและหญิงที่อาศัยอยู่หรือมีภูมิลำเนาในชุมชนบ้านนาหว้า หมู่ที่ 1 ตำบลนาหว้า อำเภอจະนะ จังหวัดสงขลา มีจำนวนประชากร 863 คน

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

สวัสดิการผู้สูงอายุ หมายถึง บริการสังคมที่จัดให้กับผู้สูงอายุ ประกอบด้วยบริการด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา ที่อยู่อาศัย การประกันรายได้ สวัสดิการแรงงาน นันทนาการและบริการสังคมทั่วไปที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุ ในที่นี้หมายถึง การจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุของชุมชนบ้านนาหว้า อำเภอจະนะ จังหวัดสงขลา

ทักษะการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชน หมายถึง ความเข้าใจหรือความรู้สึกนึกคิดต่อการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชนโดยใช้เงินกำไรจากการบริหารกองทุนต่าง ๆ ที่เกิดจากการออมทรัพย์ ในลักษณะต่าง ๆ มาบริหารจัดการในรูปของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน ในที่นี้หมายถึง

1. การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชน หมายถึง ความเข้าใจของผู้นำและสมาชิกในชุมชนด้านการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชน

2. การบริหารจัดการภายในชุมชน หมายถึง การที่ชุมชนสามารถบริหารจัดการทรัพยากรภายในชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพและทำให้ประชาชนในชุมชนอยู่ร่วมกันได้โดยปกติสุข ในที่นี้หมายถึง การบริหารจัดการของคณะกรรมการชุมชน การบริหารจัดการภายในชุมชนและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน

ทักษะการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ ความเข้าใจ ต่อการดำเนินงานหรือกระบวนการต่าง ๆ ที่เป็นหน้าที่ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนนาหว้า อำเภอจະนะ จังหวัดสงขลา ในการรวมกลุ่มสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชน รวมทั้งร่วมกันบริหารจัดการและลงมือปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้เกิดความอยู่ดีมีสุขของชุมชน และนำไปสู่การพัฒนาในรูปของประชาสังคมได้ ในการศึกษาครั้งนี้

ต้องการศึกษาทัศนะการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชน ในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน 4 ด้าน ได้แก่

1. การร่วมคิดและร่วมวางแผน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดและวางแผนการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุของชุมชน
2. ร่วมดำเนินกิจกรรม หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุของชุมชน
3. ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชน
4. ร่วมติดตามและประเมินผล หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามผลและประเมินผลที่ได้จากการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชน

ทัศนะด้านการเตรียมความพร้อมของชุมชน หมายถึง การดำเนินการหรือการวางแผนในการปฏิบัติตัวเพื่อการดำเนินชีวิตก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ต้องการศึกษาทัศนะการเตรียมความพร้อมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชนนว่าในเรื่องการเตรียมความพร้อมของชุมชน 5 ด้าน คือ สมาชิกในชุมชน ด้านผู้นำชุมชนเข้มแข็ง ด้านสภาชุมชน ด้านการบริหารงานในชุมชน และกองทุนสวัสดิการ

สมาชิกในชุมชน หมายถึง บุคคลที่มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน และผู้ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนนว่า หมู่ที่ 1 ตำบลนาหว้า อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลในชุมชนที่คนในชุมชนให้การยอมรับนับถือ มีความรู้ความสามารถเป็นที่ต้องการในการดำเนินการของกลุ่ม สามารถกระตุ้นให้เกิดแรงศรัทธาในกลุ่มสมาชิก เป็นผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อพัฒนาการของกลุ่ม ส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างสำเร็จ อีกทั้งแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานและพัฒนาการของกลุ่มจนสามารถนำกลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางได้เป็นผลสำเร็จ